

ASIA TEKSTITAITOJA LUKIOLAISILLE

Kieli ja tekstit 1 ja 2. **Mika Aalto, Kaija Parko, Päivi Hytönen, Anne Ronsi, Sara Routarinne ja Johanna Virkkunen.** Helsinki: WSOY. Osa 1 2006, 248 s. ISBN 951-0-27722-3. Osa 2 2007, 279 s. ISBN 978-951-0-30236-1.

Kivijalka. Lukion äidinkielen ja kirjallisuuden oppikirja ja Kivijalka. Lukion äidinkielen ja kirjallisuuden tehtäviä ja aineistoja. **Karl Grönn, Satu Grönthel ja Tuula Uusi-Hallila.** Helsinki: Tammi. Oppikirja 2004, 293 s. ISBN 951-26-5099-1. Harjoituskirja 2004, 310 s. ISBN-13: 978-951-26-5100-9. ISBN-10: 951-26-5100-9.

Lukiolaisen äidinkieli ja kirjallisuus, osat 1, 2 ja 3. **Auli Hakulinen, Raili Kivelä, Jyrki Nummi (osa 3), Kaija Parko, Tuula Ranta ja Leena Tani.** Helsinki: WSOY. Osa 1 2005, 216 s. ISBN 951-0-29875-1. Osa 2 2005, 256 s. ISBN 951-0-30423-9. Osa 3 2006, 255 s. ISBN 951-0-31229-0.

Piste. Lukion äidinkieli ja kirjallisuus 1–3. (1. uudistettu painos.) ja 4–6. **Pirjo Hiidenmaa, Sari Kuohukoski, Erkki Löfberg, Helena Ruuska ja Tiina Salmi.** Helsinki: Otava. Osa 1–3 2007, 277 s. ISBN-13: 978-951-1-21850-0. ISBN-10: 951-1-21850-6. Osa 4–6 2005, 366 s. ISBN 951-1-20517-X.

Äidinkieli ja kirjallisuus. Käsikirja ja Kurssivihko 1, 2 ja 4. **Anne-Maria Mikkola, Lasse Koskela, Heljä Haapamäki-Niemi, Minna Hautaniemi (Kurssivihko 2), Anita Julin, Anneli Kauppinen, Heleena Liuskari (Kurssivihko 4), Pirkko Nuolijärvi ja Kaija Valkonen.** Helsinki: WSOY. Käsikirja 2004, 510 s. ISBN 951-0-26300-1. Kurssivihko 1 2004, 93 s. ISBN 951-0-27486-0. Kurssivihko 2 2004, 112 s. ISBN 951-0-27487-9. Kurssivihko 4 2005, 140 s. ISBN 951-0-27489-5.

Äidinkielen ja kirjallisuuden Lähde ja Viestinnän Lähde. **Maarit Berg, Juha Herkman (Viestinnän Lähde), Satu Kiiskinen, Anne Mäntynen ja Markku Soikkeli.** Helsinki: Edita. Äidinkielen ja kirjallisuuden Lähde 2006, 566 s. ISBN 951-37-4700-X. Viestinnän Lähde 2004, 166 s. ISBN 951-37-4248-2.

Uudet lukion äidinkielen ja kirjallisuuden opetussuunnitelmat otettiin käyttöön elokuussa 2005. Myös käytössä olleet oppikirjat, Tammen Kivijalka, Otavan Piste, Editan Äidinkielen ja kirjallisuuden Lähde¹ sekä WSOY:n Äidinkieli ja kirjallisuus² ja Lukiolaisen äidinkieli ja kirjallisuus, ovat uudistuneet opetussuunnitelmaa vastaaviksi. WSOY on julkaissut kolmannenkin äidinkielen ja kirjallisuuden oppi-

kirjansa: *Kieli ja tekstit* -sarjasta on tätä tekstiä kirjoitettaessa valmiina ensimmäinen ja toinen osa.

Tässä kirjoituksessa tarkastelen, millä tavalla oppikirjoissa käsitellään asiatekstilajeja ja millaisia käsitteitä niiden tarkasteluun tarjotaan. Kiinnitän huomioni lukion äidinkielen ja kirjallisuuden ensimmäiseen, toiseen ja neljanteen kurssiin, joissa tekstitaidot ja myös kirjoittaminen ovat erityisen

¹ Vastaisuudessa Lähde

² Äidinkieli ja kirjallisuus koostuu Käsikirja-nimisestä teoriakirjasta ja kurssivihkoista. Viittaa teoriakirjaan vastedes nimellä Käsikirja.

keskeisiä. Materiaalia kaikista sarjoista on tarjolla runsaasti. Kaikilla kustantamoilla on verkkosivuillaan jonkinlaista lisäaineistoa oppikirjojen tueksi — esimerkiksi kielenhuollon ja tiedonhaun tehtäviä, kalvopohjia, kokeita ja kurssisuunnitelmia. Lisäksi esimerkiksi Pisteessä ja Lukiolaisen äidinkielessä ja kirjallisuudessa on painetut opettajanoppaat. Lähtökohtani tässä kirjoituksessa on kuitenkin siinä materiaalissa, joka oppilaalla on saatavissaan hänen käydessään lukion äidinkielen ja kirjallisuuden pakolliset kurssit ja seurattessaan käytössä olevaa oppikirjaa. Käytännössä kyse on siis oppikirjasta ja mahdollisesta tehtäväkirjasta tai -vihoista, enkä ole ottanut opettajan aineistoja mukaan tarkasteluuni. Näin ollen en esittele kattavasti äidinkielen ja kirjallisuuden nykyisiä oppikirjoja, vaan luon silmäyksen siihen, millaisia tekstitaitojen harjoittelun peruslinjoja kirjoissa on.

KIRJOJEN RAKENTEESTA

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppikirjat voivat rakentua temaattisesti tai kurssittain. Temaattisesti rakentuvissa kirjoissa on yksi käsikirjan tapaan käytettävä teoriakirja. Kuudesta oppikirjasarjasta kolme — Lähde, Käsikirja ja Kivijalka — rakentuu näin. Lähteeseen kuuluvat vielä erilliset viestinnän ja kielenhuollon kirjat, Kivijalkaan tehtäväkirja ja kielenhuollon kirja ja Käsikirjaan aineistoa ja tehtäviä sisältävät kurssivihot. Kieli ja tekstit, Lukiolaisen äidinkieli ja kirjallisuus ja Piste puolestaan on koottu kurssittain. Jokaisen kurssin kohdalla on vain siihen kuuluva teoria ja tehtävät sekä yleensä aineistotkin. Pisteessä on kaksi kirjaa, Lukiolaisen äidinkielessä ja kirjallisuudessa sekä Kielessä ja teksteissä kolme³.

Kurssittain jakautuvissa äidinkielen kirjoissa seuraillaan lukion opetussuunnitelman mukaisia sisällön annosteluja: esimerkiksi tekstilajit ja tekstityypit käsitellään ensimmäisessä kurssissa, tekstin rakenteet, koheesio ja näkökulma sekä kirjoittamisen prosessi toisessa. Myös niissä sarjoissa, joissa on yksi teoriakirja, opetussuunnitelman kurssijakoa tuetaan monin tavoin: Kivijalassa erillinen tehtävä- ja aineistokirja jakaantuu kurssittain, Käsikirjan jakoa tukevat kurssivihot ja Lähteen uuteen painokseen on alkuun lisätty ehdotus siitä, mitä kirjan sisältöä kussakin kurssissa voidaan käyttää. Käsikirjasta ja Kivijalasta poiketen tehtävät ovat Lähteessä teorian lomassa samalla tavalla kuin kurssijakoa seurailevissa kirjoissa.

Koska äidinkielen taitojen opettaminen on jatkuvasti kieliopin, lukemisen ja kirjoittamisen vuoropuhelua, jonkinasteinen päällekkäisyys on oppikirjoissa väistämätöntä. Näyttäisi siltä, että kurssijaoittain tehdyissä kirjoissa on pyritty välttämään toisteisuutta — esimerkiksi tietyt lukutaidon asiat voidaan opetella ensimmäisessä kurssissa, ja mikäli niihin halutaan palata vaikkapa neljännessä kurssissa, ensimmäisen kirjan pitäisi olla opiskelijalla vielä tallessa. Kurssittain eteneviä kirjoja voi olla työläs käyttää, jos opettaja haluaa korvata kirjan tehtäviä omillaan tai opettaa teoriaa eri järjestyksessä kuin kirja: teoriat ja tehtävät on usein kirjassa integroitu yhdeksi paketiksi. Nämä ongelmat käsikirjamaisissa kirjoissa yleensä vältetään. Toisaalta teoriakirjassa kurssin ainekset ovat sirpaleina siellä täällä. Esimerkiksi Lähdetä käytettäessä kirjaa selailullaan edestakaisin: tekstiluvusta viitataan kielitietolukuun ja kirjoittamislukuun. Tässä mielessä kirja siis konkreettisesti osoittaa, että kielen ilmiöt liittyvät toisiinsa.

³ Lukiolaisen äidinkielen ja kirjallisuuden kolmanteen kirjaan sisältyy vielä erillinen kirjallisuusosa ja koko sarjaan tekstinhuollon vihko.

LUKUTAITOA, KIRJOITUSTAITOA VAI TEKSTITAITOA?

Lukion äidinkielen ja kirjallisuuden opetussuunnitelman keskeinen ajatus on laaja tekstikäsitteily, millä tarkoitetaan sitä, että puhutun ja kirjoitetun kielen lisäksi myös erilaiset mediatekstit ja kuvat ovat osa tekstimaailmaa. Lukiolaisen tulisi osata eritellä, tulkita, arvioida, hyödyntää ja tuottaa tekstejä ja olla tietoinen niiden tavoitteista ja konteksteista. (LOPS 2003: 32–33.) Päästäkseen tähän päämäärään opiskelijan pitäisi oppia analysoimaan kontekstin ja tekstin suhdetta ja käyttämään kieleen liittyviä käsitteitä. Tekstitaidoissa on siis käytännössä kyse monipuolisesta luku- ja kirjoitustaidosta. Samoja asioita mitataan päättökokeessakin; tekstitaidon koetta voidaan pitää ensisijaisesti lukutaidon mittarina (ks. Leino 2006: 595).

Käsitteen *tekstitaito* merkityksestä ei kuitenkaan vallitse täysi yhteisymmärrys, vaan määrittelyä on monenlaista: Tekstitaidot voidaan ajatella australialais-englantilaisesta tutkimuksesta lähtöisin olevan *literacy*-käsitteen suomenokseksi (esim. Luukka 2003: 413) ja siten tekstilajisidonnaiseksi, yhteisöllisten tekstikäytänteiden hallinnaksi. Toisaalta tekstitaidon kokeen lähtökohtana oleva tekstitaito nähdään nimenomaan yksilölliseksi ja opittavaksi kyvyksi lukea ja eritellä erilaisia tekstejä, ja taidon ajatellaan olevan siirrettävissä tekstilajista toiseen (Leino 2006: 594). Äidinkielen kirjojen käsitys tekstitaidoista näyttäisi olevan jalkimmäisen suuntainen.

Se, miten tekstitaidot suhteutuvat luku- ja kirjoitustaitoihin, vaihtelee kirjoissa jonkin verran. Hieman yleistäen voi sanoa, että lukutaidosta puhutaan sellaisessa luvussa, jonka otsikossa on sana *teksti*. Kivijalka tekee poikkeuksen, sillä siinä tekstitaitoja ei mainita pääotsikoissa lainkaan, vaan kaikki (asia)tekstitaitoihin liittyvä löytyy luvusta

»Lukeminen ja kirjoittaminen». Tekstitaito näyttäisi siis oppikirjoissa tarkoittavan väljästi lukutaitoa, tulkitsemista, ei tekstien laatimista. Tekstin kokonaisrakennetta, koheesiota ja tyyliä taas käsitellään yleensä luvuissa, joiden aiheena on kirjoittaminen.

Luku-, kirjoitus- ja tekstitaidon lisäksi oppikirjoissa puhutaan myös kielestä ja kielitiedosta. Kielitieto tarkoittaa esimerkiksi Kivijalassa ja Käsikirjassa tietoa suomen kielen ominaispiirteistä, sukukielistä ja kielen vaihtelusta sekä puhutun ja kirjoitetun kielen eroista. Sen sijaan Lähteen kieliosuudessa käsitellään edellä mainittujen asioiden lisäksi muoto-oppia ja syntaksia sekä semantiikan ja pragmatiikan ilmiöitä, esimerkiksi kohteliaisuutta ja erilaisten lausetyyppien funktioita. Käsikirjassa ja Kivijalassa samat asiat löytyvät tekstitaidon ja kirjoittamisen luvuista ja kielioppiliitteistä.

TEKSTIT, MERKITYS JA KIELIOPPI

Opetussuunnitelmassa on lueteltu yleisiä tavoitteita siitä, millaisia ilmiöitä lukiolaisen tulisi tekstistä osata analysoida ja nimetäkin. Jo vanhanmallisenkin äidinkielen ylioppilaskokeen aineistoaineessa aiheeseen liittyvien käsitteiden hallinta oli hyve, mutta kaikki tehtävänannot eivät edellyttäneet kielen käsitteiden käyttöä. Tarvittavien käsitteiden opettelu painottui kirjallisuuden analyysissä tarvittaviin työkaluihin. Tekstitaidon kokeen myötä kielioppillisia ja tekstianalyttisiä käsitteitä olisi opetettava entistä johdonmukaisemmin, jotta kokelailakin olisi niitä sitten jonkinlainen varanto. Opetussuunnitelmassakin edellytetään, että opiskelija »oppi tekstien erittelyssä tarvittavaa käsitteistöä» (LOPS 2003: 34). Mitään tarkempaa luonnehdintaa siitä, mitä käsitteitä esimerkiksi päättökokeessa pitäisi hallita, ei kuitenkaan ole olemassa.

Opetussuunnitelman keskeinen ohjenuora on integraatio eli kaikkia oppiaineen

eri osa-alueita on tarkoitus käsitellä jokaisessa kurssissa kurssin teeman kannalta mielekkäissä yhteyksissä (LOPS 2003: 33). Käytännössä siis esimerkiksi kielen rakenteisiin syventymistä ei ole opetussuunnitelmassa upotettuna mihinkään tiettyyn kurssiin, vaan asiat on siroteltu kirjoittamisen ja lukemisen lomaan. Oppikirjojen tehtävä olisi siis löytää ne paikat, joissa kielitietoa syvennetään, ja yhdistää tekstien erittely, kielen ilmiöt ja sopivat käsitteet.

Yhteistä kaikille kirjoille on se, että opiskelijan oletetaan hallitsevan kielitieteelliset peruskäsitteet eli lähinnä lauseenjäsenten ja sanaluokkien nimet ja osin eri sanaluokkien taipuuksiin liittyvät termit. Kaikissa kirjoissa on erillinen kieliopin liite, tiivistelmä tai luku, jossa käsitteet selvitetään. Peruskäsitteiden lisäksi oppikirjoissa painottuvat tekstin koheesioon liittyvät seikat. Osassa kirjoista käsittelyssä ovat lisäksi modaalisuuden ja persoonan ilmiöt sekä esimerkiksi erilaiset verbityypit ja lauseenjäsenten semanttiset roolit.⁴

Se, millä tarkkuudella, miten ja missä yhteydessä käsitteitä käytetään, vaihtelee kirjoissa suurestikin. Tekstien analysointia on suurimassa osassa oppikirjoista havainnollistettu tekstikuvissa, joissa autenttisesta tekstistä osoitetaan typografisin keinoin jonkin opittavan asian kannalta merkityksellisiä piirteitä. Kieli ja tekstit -kirjassa tällaisia esimerkkejä on muita sarjoja huomattavasti enemmän, esimerkiksi pelkästään neljännessä kurssissa erilaisia asiatekstejä on malliksi analysoitu kymmenkunta. Kivijalassa taas on koko kirjassa vain kaksi esimerkkiä: toisessa havainnollistetaan tarkasti erilaisia koheesiokeinoja ja toisessa taas tekstin välittämiä lukija- ja kirjoittajapositionia, retorisia keinoja ja argumentointia.

Pelkkä havainnollistaminen ei silti välttämättä riitä. Merkityksen tutkiminen tekstistä vaatii monenlaisten kieliopillisten ilmiöiden tunnistamista, joten voisi ajatella, että niitä täytyisi myös opettaa. Lähteessä pohja tekstin analysoimiselle rakennetaan alun kielioppiosuudessa. Myös Lukiolaisen äidinkieli ja kirjallisuus ja Kieli ja tekstit -sarja opettavat ja havainnollistavat kieliopin ilmiöitä runsaasti ja antavat niille myös nimet. Esimerkiksi Lukiolaisen äidinkielen ja kirjallisuuden neljännessä kurssissa tekstin ideologisuutta lähestytään käsittelemällä opetustekstissä lauseenjäsenten semanttisia rooleja, passiivilauseita ja tekijättömiä lauseita – myöhemmin nämä ilmiöt myös havainnollistetaan tekstistä. Kieli ja tekstit -sarjassa on neljännessä kurssissa puolestaan mallierittelyjen tueksi oma »Vaikuttamisen kielioppia» -niminen osuutensa.

Piste näyttäisi opettavan ja käyttävän kieliopin käsitteitä muita oppikirjoja vähemmän. Käytännössä Pisteessä harjoituksissa kielen taso havainnollistuu usein tehtävissä, joissa tekstejä pyydetään kirjoittamaan uudestaan jostakin toisesta näkökulmasta tai vaihtamaan esimerkiksi substantiivit konkreettisemmiksi. Painopiste on havainnon tekemisessä eikä käsitteen soveltamisessa. Kieliopin käsitteet näkyvät Pisteessä selvimmin kielenhuolloksi nimeytyissä jaksoissa, joissa käsittelyssä on paitsi lausetason myös laajempien tekstikokonaisuuksien huolto. Esimerkiksi konjunktion käsite esiintyy sekä välimerkkien että tekstin sidosteisuuden yhteydessä, mutta asiat käsitellään kielenhuollon näkökulmasta. Pisteessä siis kielioppi olisi ensisijaisesti kielenhuollon työkalu. Oppikirja onkin sikäli haastava, että kielenhuollon ja teks-

⁴ Oma lisänsä kirjoissa on keskustelunanalyttinen lähestymistapa käsitteineen (esim. vuoro, vieruspari), joka on näkyvissä erityisesti Kieli ja tekstit -sarjassa sekä Viestinnän Lähteessä.

titaitojen yhteyden havainnollistaminen jää monin kohdin opettajan harteille.

TEKSTILAJIT, TEKSTITYYPIT JA LAJIEN VALIKOIMA

Käsite tekstilaji saa kaikissa oppikirjoissa samansuuntaisen määritelmän: teksti voidaan ryhmitellä tavoitteittensa ja ominaispiirteittensä perusteella tekstilajeihin. Opetussuunnitelma ohjaa esittelemään eri tekstityypit, ja tekstityypijako kertoviin, eritteleviin, perusteleviin ja kuvaileviin teksteihin tehdään myös jokaisessa kirjassa. Laaja tekstikäsitelmä jää lajien yhteydessä taka-alalle: tekstilajeilla tarkoitetaan oppikirjoissa lähinnä viimeisteltyjä, kirjoitettuja asiatekstejä. Tosin vaikkapa Lukiolaisen äidinkielessä ja kirjallisuudessa puhutaan myös puheen ja kaunokirjallisuuden lajeista ja Lähteessä huomautetaan, että lajilla (genrellä) voidaan tarkoittaa myös taiteen tai viihteen lajeja. Se, että tekstilajien maailma näyttää useissa oppikirjoissa perin asiallisena ja staattisena, juontuu mahdollisesti lukion äidinkielen ja kirjallisuuden opetussuunnitelmasta, jota on pidetty tekstikäsitelykseen konservatiivisempänä ja akateemisempänä kuin perusopetuksen vastaavaa (Luukka 2003: 416–117).

Opetussuunnitelmassa nimetään asiatekstilajeista mielipide, kolumni, pakina, arvostelu, pääkirjoitus, kommentti ja mainos. Näiden lisäksi oppikirjat esittelevät yksimielisesti vielä uutisen, vastineen sekä esseän. Lisäksi miltei kaikissa mainitaan artikkeli ja reportaasi. Kaikki kirjasarjat huomauttavat tekstilajien kategorioiden sumeista rajoista ja tekstilajien muuttuvuudesta. Opetuksessa turvaututaan silti prototyyppeihin, ja esimerkiksi Kivijalassa, Käsikirjassa ja Pisteessä tekstilajiluonneldinnat ovat taulukkomuotoisena listana.

Äidinkielen ja kirjallisuuden pakollisten kurssien oppikirjat ottavat myös kantaa

niihin tekstilajeihin, joita lukiolaisen täytyy tuottaa koulua varten. Niissä neuvotaan, miten koulun tekstilajeja laaditaan: kaikissa kirjoissa on varsin yksityiskohtaiset ohjeet asiatekstin suunnitteluun ja kirjoittamiseen sekä ohjeita ja tehtäviä myös päättökoetta silmällä pitäen. Ylioppilastutkintolautakunnan arviointiohjeet löytyvät esimerkiksi Kivijalasta ja Käsikirjasta, ja Lähteessä arviointiohjeiden ohessa on myös pohdittavia, joissa kannustetaan yksilöimään ohjeiden käsitystä hyvästä tekstistä.

Varsinaisia malleja siitä, millaisia tekstejä esimerkiksi päättökokeen tekstit ovat, on kirjoissa vaihtelevasti. Yleisesti oppikirjoissa käytetään tehtävissä ja luettavissa teksteissä lukiolaisten tekstejä, joita sitten analysoidaan erilaisista tekstuaalisista näkökulmista. Tällainen ratkaisu on esimerkiksi Käsikirjassa ja kurssivihossa, Lukiolaisen äidinkieli ja kirjallisuus -sarjassa, Pisteessä sekä Kivijalassa. Muodoltaan ja pituudeltaan tällaiset analyysit havainnollistavat esse- ja analyysityyppistä koulukirjoittamista. Lähde erottuu muista kirjasarjoista siten, että se antaa useita esimerkkejä esimerkiksi tekstitaidon vastauksista. Lähteen esipuheessa kirjantekijät mainitsevatkin, että mallien avulla eksplikoidaan myös hiljaista tietoa, jota opetuksessa ei välttämättä keksi mainita. Tällaisia »tee näin» -mallinnoksia ei muiden sarjojen perusmateriaalissa juuri löydy.

Lähelle Lähteen tarkoittamaa hiljaisen tiedon eksplikointia mennään Pisteessä ja Käsikirjassa, joissa otetaan esille kirjoittajan oman äänen asema, varmuus, äänen kuuluvuus ja kirjoittajan rooli. Harjoituksissa opetellaan myös havainnoimaan ja itse muokkaamaan kirjoittajan ääntä persoonan ja modaalisten aineiden muuntelulla. Oma ääntä ja asennoitumista välittävien ilmaisujen harjoittelu on huomionarvoista, koska perinteisesti oppikirjoissa moniäänisyytenä on nähty erilaiset re-

feroinnin ilmiöt, jotka kyllä käsitelläänkin kaikissa kirjoissa perusteellisesti.

OPPIKIRJAT, TEKSTITAITO JA OPETTAJA

Opettajan tehtävä olisi valita oppikirjoista sopivin. Käytännössähän pätevä äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja kykenee opettamaan tekstitaitoja minkä tahansa nykyisen oppikirjan turvin ja tarvittaessa myös paikkaa puutteet itse. Nyt rinnakkaisia, päivitettyjä ja mietittyjä sarjoja olisi kuitenkin tarjolla peräti kuusi. Tieto on kaikissa oppikirjoissa luotettavaa; jokaisen kirjasarjan tekijöissä on ansioituneita fennistejä ja äidinkielenopettajia. Lisämateriaaliakin sarjoihin on saatavissa yllin kyllin.

Valintaa opettaja joutuu tekemään ensinnäkin siitä, kuinka paljon materiaalia jätetään oppilaan ostettavaksi. Kun lukiolaiselle annetaan hankittavaksi oppikirja, sitä tulisi tietenkin opetuksessa mahdollisimman paljon käyttää. Esimerkiksi Äidinkieli ja kirjallisuus -sarjaa käyttävälle oppilaalle kertyy aikamoinen pino äidinkielen ja kirjallisuuden kirjoja, mikäli Käsikirjan lisäksi on hankittava jokaiselle kurssille myös kurssivihkonsa. Näin laskien vähimmällä kantamisella pääsevät Pistein ja Kivijalan käyttäjät.

Kirjan valintaan vaikuttanee sekin, ajatellaanko kirjan olevan ensisijaisesti opettajan vai oppilaan tuki. Ajatellaanko siis, että opiskelija voi halutessaan etsiä lisätietoa kirjasta, vai annetaanko vastuu tietojen

syventämisestä opettajalle? Paljon kieli-tieteellistä käsitteistöä eksplikoivaa kirjaa käyttävä opettaja joutuu tietenkin paitsi itse hallitsemaan käsitteet hyvin myös tarpeen tullen helpottamaan kirjan sisältöä, mikäli ryhmä ei pysy mukana.

Tekstitaitoja ajatellen kiinnostavinta on juuri kieliopin ja sen käsitteiden asema oppikirjoissa. Esimerkiksi tekstitaidon koe on lyhyehköine vastauksineen sen luonteinen, että käsitteiden hallinta on kokelaalle selvä etu. Kielioppi näkyy oppikirjoissa kuitenkin vaihtelevasti ja vielä vaihtelevampi sen asema on juuri tekstitaitojen yhteydessä. Laajasta tekstikäsitteistä huolimatta tekstien analysointi lukiossa on yhä etupäässä kielenkäytön analysointia. Silloin kieliopin ajattelisi olevan luonteva osa äidinkielen opetusta myös lukiossa. ■

RIITTA JUVONEN

sähköposti: riitta.juvonen@helsinki.fi

LÄHTEET

LEINO, PENTTI 2006: Äidinkielen koe ja tekstitaidot. – *Virittäjä* 110 s. 590–598.

LOPS = *Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003*. Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus 15.8.2003. – www.oph.fi.

LUUKKA, MINNA-RIITTA 2003: Tekstitaituriksi koulussa. – *Virittäjä* 107 s. 413–418.